

Franciszek Maroń

Najważniejsze prace dotyczące kościoła na Śląsku

Śląskie Studia Historyczno-Teologiczne 10, 321-323

1977

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

„COLLOQUIUM SALUTIS”. WROCŁAWSKIE STUDIA TEOLOGICZNE

6(1975), ss. 346. W pierwszej części są pośmiertne wspomnienia o śp. ks. kardynale Bolesławie Kominku pióra ks. J. Kruciny i ks. J. Majki. W drugiej części dedykowali dziejowej przeszłości archidiecezji wrocławskiej swoje prace ks. bp W. Urban na temat medalii papieskich w zbiorach Muzeum Archidiecezjalnego, ks. J. Swatek o próbach założenia akademii na terenie wrocławskim w wiekach XVI—XVIII i J. Drabina o korespondencji wrocławskich potentatów ze Stolicą Apostolską w latach 1500—1521.

„CZĘSTOCHOWSKIE STUDIA TEOLOGICZNE”

2(1974), ss. 387 — 2 mapki, pomyślane jako księga pamiątkowa z okazji 50-lecia Diecezji. Ks. J. Związek w elaboracie o powstaniu diecezji częstochowskiej wspomina na s. 14 ciekawy szczegół, że przed realizacją był projektowany inny podział diecezjalny pod wpływem licznej delegacji z Górnego Śląska, przyjątej około 20 sierpnia 1920 r. przez bawiącego wówczas w Częstochowie biskupa wrocławskiego Zdzitowieckiego, która prosiła o przyłączenie Częstochowy z Jasną Górą do projektowanego biskupstwa katowickiego, aby tym samym korzystniej oddziaływać na wynik oczekiwanego plebiscytu na Górnym Śląsku. Wspomniany biskup bardzo przychylnie ustosunkował się do propozycji. (Patrz też B. Kumor, *Granice metropolii i diecezji polskich*, Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne 21 (1970), 354). Ks. L. Warzybok dał przegląd biskupów- ordynariuszów częstochowskich z ks. biskupem drem Teodorem Kubiną na czele, gdzie opuszczono liczne szczegóły z jego pracy duszpasterskiej i społecznej w diecezji wrocławskiej. Ks. J. Kowalski wspomniął o Częstochowskim Seminarium Duchownym, założonym w Krakowie na wzór zaistniałego z inicjatywy ks. biskupa katowickiego, Augusta Hlonda. Tymczasem właściwym inicjatorem w porozumieniu z ks. arcybiskupem-metropolitą Adamem Stefanem Sapielą był ks. biskup Kubina.

„ZESZYTY NAUKOWE KATOLICKIEGO UNIwersYTETU LUBELSKIEGO”

8 (1975), z. 1: J. Flaga na ss. 79—84 dostarczył bardzo obszernej recenzji, którą można już potraktować jako osobne opracowanie względnie uzupełnienie publikacji K. Kuźmiałk, *Bractwa Matki Boskiej Wspomożycielki Chrześcijan na ziemiach polskich w XVIII stuleciu. Studium z dziejów kultu Maryjnego i wspólnot chrześcijańskich w dawnej Polsce*, Rzym 1973, XL+249+2. Drobny bodaj niedopatrzaniem jest terytorialne oznaczenie Śląska w 1722 r. jako „sąsiadujące” z Cesarstwem Niemieckim.

„STUDIA THEOLOGICA VARSAVIENSIA”

14(1976), z. 1. Ogłoszony tam na ss. 193—210 temat W. J. Wysockiego o życiu religijnym więźniów Majdanka dotyczy również Ślązaków.

NAJWAŻNIEJSZE PRACE DOTYCZĄCE KOŚCIOŁA NA ŚLĄSKU

K. Wachowski, *Cmentarzyska doby wczesnopiastowskiej na Śląsku*, Wrocław 1975, 156. Monografia obrządku pogrzebowego na Śląsku od X do XIII w. o swoistym charakterze, ale z wyraźnym nawiązaniem do Małopolski, skąd najprawdopodobniej dotarli na ziemię górnośląską pierwsi misjonarze. *Polonica w średniowiecznych rękopisach bibliotek niemieckich*, oprac. Z. Włodęk, Wrocław 1974, 149. Na podstawie kwerendy odnotowano kilkaset poloników

w bibliotekach państwowych, katedralnych itp. w RFN. Liczne są zwłaszcza traktaty śląskiego mistrza Mikołaja z Jawora, Mateusza z Krakowa i Jakuba z Paradyża, *Materiały do historii teologii średniowiecznej w Polsce*: z. 1: **Mateusz** z Krakowa, *Opuscula theologica*, z. 2: Jan z Kwidzyńia, Prolog do *Expositio symboli Apostolorum*, Jakub z Paradyża, *Tractatus de contractibus* z Jan z Trzciany, *De natura ac dignitate hominis*, Warszawa 1974, 440+317. A. Kersten, *Szwedzi pod Jasną Górą 1655*, Warszawa 1975, 366+16 tabl. O. Wł. Kluz, *Adam Chmielowski — Brat Albert*, Kraków 1975. Ks. H. E. Wyczański, *Arcybiskup Zygmunt Szczepny Feliński 1822—1895*, Warszawa 1975, 472. Praca aktualna ze względu na rozpoczęty w 1965 r. proces informacyjny tej kontrowersyjnej i dyskutowanej postaci w historiografii polskiej. *Udział ewangelików śląskich w polskim życiu kulturalnym*, praca zbiorowa, Warszawa 1974, 200. M. i. opracowania ks. A. Wantuły o początkach ewangelickiej organizacji kościelnej na Śląsku Cieszyńskim, J. Zaremby o piśmiennictwie ewangelickim na Śląsku do 1800 r., J. Brody o utrzymaniu polskości na Śląsku, J. Króla o szkolnictwie ewangelickim na Śląsku Cieszyńskim. W całości znane rzeczy w nowej szacie. Pod trudnym tytułem *Na okazanie drogi*, Poznań 1976 kryje się zbiorowa praca poświęcona ks. Piotrowi Wawrzyniakowi (1849—1910), wielkiemu działaczowi katolickiemu i narodowemu w zaborze pruskim. Są tam rozprawy ks. R. Dzwonkowskiego o ks. Wawrzyniaku jako działaczu społecznym, Z. Grota o księżach polskich w parlamencie niemieckim, M. Węćławskiego o ks. Józefie Kłosisie jako pierwszym redaktorze „Przewodnika Katolickiego” i inne ciekawostki. S. Józefa Ledóchowska, *Życie i działalność Julii Urszuli Ledóchowskiej (1865—1939)*, Poznań 1976, nauczycielki i organizatorki w zakresie szkolnictwa, działaczki charytatywnej, propagatorki i budownicy Polski i założycielki tzw. Szarych Urszulanek. Wybór *pism Bolesławy Lament*, Przygotował do druku O. R. J. Bar, Warszawa 1976, 187. B. Lament była założycielką Zgromadzenia Sióstr Misjonarek Świętej Rodziny. Broszura zawiera jej życiorys (str. 13—66) a poza tym wybór jej pism. Th. Kampann, R. Paderberg, *Der Fall Joseph Wittig fünfzig Jahre danach*, Paderborn 1975, 84, Wittig, górnoślązak i znany profesor wydziału teologicznego we Wrocławiu, znalazł się w 1925 r. na indeksie książek zakazanych na tle zagadnień teologicznych, a w następnym roku został zasuspendowany. Autorzy zastanawiają się, czy by go dziś podobny spotkał los. A. Szafrńska, *Surdut czy rewerenda, Opowieść o Edmudzie Bojanowskim*, Warszawa 1976. *Dzieje teologii katolickiej w Polsce*, pod red. M. Rechowicza, t. I, Lublin 1974, t. II, Lublin 1975, 645+2 nłb. *Kościół katolicki na ziemiach Polskich w czasie II wojny światowej*, t. I: *Materiały i studia* pod red. ks. F. Stopniaka, Warszawa 1973, 290, t. II: *Martyrologium duchowieństwa polskiego pod okupacją hitlerowską w l. 1939—1945*, pod red. ks. W. Jacewicza SDB i ks. J. Wosia SDB, z. I: *Straty osobowe*. W. Szeleńnicki, *Odbudowa kościołów w archidiecezji wrocławskiej w latach 1945—1972. Rola duchowieństwa i wiernych*, Roma 1975, 400. W części I o organizacji życia religijnego i odbudowie świątyń w ramach ogólnej historii archidiecezji, cz. II jako przegląd blisko 100 obiektów sakralnych. L. Müllerowa, *Sieć parafialna Kościoła katolickiego w Polsce w 1970/72 r.*, Lublin 1975, 241. *Studia nad historią Dominikanów w Polsce 1222—1972*, praca zbiorowa pod red. ks. J. Kłoczowskiego, Warszawa 1976. A. B. Sroka, OFM, *Prawo i życie polskich Reformatów, w 350 rocznicę powstania, 1623—1973*, Kraków 1975, 358. Na str. 27 zasługiwałyby Gliwice na szersze omówienie, gdyż tutaj w wybudowanym przez mieszczan drewnianym klasztoru schronili się polscy reformaci po ucieczce z Ołomuńca, aby uniknąć wcielenia do czeskiej prowincji. Autor pominął w literaturze „Opiekuna Katolickiego”, wydawanego przez Adolfa Ligionia. Na str. 29 wzmianka o sekularyzacji w 1816 r., która przecież ogłoszona została edyktem królewskim z dn. 30 X 1810 r. *Towarzystwo św. Fran-*

ciszka **Salezegow** *Polisce*, wykaz domów i współbraci, pod red. L. Kalińskiego, Kraków 1975, 279. J. Matuszczak, *Kościoty drewniane na Śląsku*, Wrocław 1975, 51 + 129 ilustr. + 2 nb. J. J. Kopeć, *CP Męka Pańska w religijnej kulturze polskiego średniowiecza. Studium nad pasyjnymi motywami i tekstami liturgicznymi*, Warszawa 1975, 448. *Muzyka religijna w Polsce, materiały i studia* pod red. ks. J. Pikulika, Warszawa 1976, z. 1 i 2, 323 + 331. Ks. B. Kumor, *Historia Kościoła*, cz. 3: *Złoty okres średniowiecza chrześcijańskiego*, Lublin 1977. *Studia nad historią dominikanów w Polsce (1222—1972)*, pod red. J. Kłoczowskiego, Warszawa 1975, t. 1, 702, t. 2, 648 (Omówienie dzieła patrz: *Sobótka* 1976, nr 4). S. Rybañdt, *Dzieje klasztoru cysterskiego w Rudach*, Wrocław 1977. *Studia Kościelno-Historyczne* pod red. M. Żywczyńskiego i Z. Zielińskiego, t. 2 zawierający prace doktorskie ks. J. Związka, *Katolickie poglądy polity czno-społeczne w Polsce na przełomie XVI i XVII wieku w świetle kazań*, oraz ks. J. Kracika, *Duszpasterstwo parafialne w dekanacie Nowa Góra w pierwszej połowie XVIII w.*, Lublin 1977. J. Wiśłocki, *Konkordat Polski z 1925 roku. Zagadnienie prawno-polityczne*, Poznań 1977. B. Reiner, *Wyznania i związki religijne w województwie śląskim 1922—1939*, Opole 1977. *Verbum (1934—1939)*, *Pismo i środowisko*. Dwutomowe dzieło oprac. przez M. Błońską, M. Kunowską-Porębinę i prof. St. Sawickiego, Lublin 1977. Dotyczy kwartalnika „Verbum”, odgrywającego w ostatnich latach międzywojennych poważną rolę w formowaniu religijnym i intelektualnym inteligencji katolickiej w Polsce. R. Marek, *Kościół rzymskokatolicki wobec ziem zachodnich i północnych*, Warszawa 1976. Autor nie podkreślił jednak faktu, iż jeszcze przed konferencją w Poczdamie ks. prymas Hlond upoważniony został przez Stolicę Apostolską do zorganizowania życia kościelnego na ziemiach odzyskanych i że posunięcia najwyższej władzy kościelnej od samych początków zdążyły do przekształcenia dawnych okręgów kościelnych na stałe diecezje. Wydana w trzech oddzielnych częściach *Bibliografia historii Kościoła w Polsce za lata 1944—1970* jest zbiorowym dziełem grona polskich historyków Kościoła; głównie ze środowiska naukowego ATK w Warszawie pod kierownictwem ks. H. E. Wyczawskiego, Warszawa 1976. Pod patronatem ATK ruszyła też nareszcie systematyczna praca nad duchowieństwem wymordowanym w czasie okupacji. W ramach zaplanowanego kilkutomowego wydania pt. *Kościół katolicki na ziemiach Polski w czasie drugiej wojny światowej* ukazał się już pierwszy zeszyt drugiego tomu *Martyrologium polskiego duchowieństwa rzymskokatolickiego pod okupacją hitlerowską w latach 1939—1945* w opracowaniu księży W. Jacewicza SDB i J. Wośia SDB, Warszawa 1977. Wyszła już również pierwsza i druga część trzeciego tomu zbiorowo opracowanych *Dziejów teologii katolickiej w Polsce* pod redakcją ks. M. Rechowicza, Lublin 1977. Jako materiał do *Atlasu Historycznego Chrześcijaństwa w Polsce* służą następujące tomy: I: *Zakony męskie w Polsce w 1772 roku*, pod red. L. Bieńkowskiego i innych, Lublin 1972. II: E. Wiśniewski, *Prepozytura Wiślicka do schyłku XVIII w. Materiały do struktury organizacyjnej*, Lublin 1976, III: L. Müllerowa, *Sieć parafialna Kościoła katolickiego w Polsce w 1970/72 r.*, Lublin 1975. (Rec. „Sobótka” 1976, nr 3). *W służbie Ziem Zachodnich. — Wybór pism z teki pośmiertnej kard. Bolesława Kominka (1903—1974)*. Wyboru tekstu dokonał i przedmową poprzedził ks. J. Kruciña, Wrocław 1977. *Niestrudzony Siewca. — Księga pamiątkowa poświęcona ks. biskupowi prof. Wincentemu Urbanowi*, Wrocław 1976. W. Urban, *Z dziejów duszpasterstwa katolickiego w archidiecezji opolskiej i głogowskiej w czasach nowożytnych*, Wrocław 1975, cz. I i II. (Rec. „Sobótka” 1976, nr 3). L. Itman, *Drewniane budownictwo sakralne na Dolnym Śląsku*, Wrocław 1974. (Rec. „Sobótka” 1976, nr 3).